

Posudek k diplomové práci Anny Žaludové

Spisovatelka Ursula Le Guin, autorka sci-fi a fantasy románů ve své sbírce esejů a přednášek s názvem *Proč číst fantasy* píše:

„Nemám absolutně žádné ponětí, kdy jsem poprvé slyšela nebo četla příběh o Šípkové Růžence. Dokonce si ani nepamatuju (na rozdíl od některých jiných pohádek) na ilustrace nebo jazyk některého konkrétního vydání. Určitě jsem si ji četla jako dítě v několika pohádkových knížkách a pak znovu v různých podobách, kdy jsem ji nahlas předčítala dětem. Jednou z těchto verzí byla kouzelná knížka české výroby, raný exemplář žánru trojrozměrných papírových knížek. To, jak se trnitý plot růží vyšplhal nahoru po malém papírovém zámku, to bylo dobré kouzlo. A na konci se všichni v zámku probudili, přesně tak, jak to má být, a vyskočili ze stránky. Ale kdy jsem se poprvé dozvěděla, že takhle to má být?“

Hlavní zápletku pohádky o Růžence známe všichni. Jedna ze sudiček, kterou královská rodina zapomene pozvat na křtiny, si tuto nehoráznost vezme příliš osobně a pomstí se tak, že zakleje Růženku. Kletba spočívá v tom, že jakmile Růženka dovrší patnácti let, píchne se o trn a zemře. Aby tuto pohromu vyděšená aristokratická rodina odvrátila, nechají posekat všechny růžové keře v celém království. Čas plyne, Růžence je patnáct, je zvědavá, najde komnatu s kolovratem a píchne se o jehlu. Nezemře, ale usne společně s celým královstvím. Vše obrostle růžovými keři a čeká na se na zachránce v podobě statečného prince.

Jak ale souvisí tento příběh s příběhem Anny? Anniny obrazy fungují jako pohledy do různých fiktivních prostor. Do tajuplných krajin, lesů, komnat, kde se často děje něco nepředvídatelného, magického, kde se snoubí svět lidský se zvířecím, kde se rozličné druhy hmyzu, personifikované pitoreskní kočky a ušlechtilá psí plemena věnují zvláštním, někdy až legračním aktivitám. Pokud jsou na obrazech lidské postavy, jsou to často pouze fragmenty těl nebo stylizované antropomorfní figury v podobně roztodivných konstelacích. Vypadají jakoby vypadly z nějaké středověké legendy. Je to svět, který nám svou svobodnou imaginací připomíná říši pohádek, nebo fantasy románů.

Vše ale nezačíná a nekončí jen tou metaforickou krajinou, ale na několika obrazech se hlavní pozornost ubírá na krajinu živou, skutečnou, přítomnou. Ať už je to hořící deštný prales, téma, které je sice zdánlivě vzdálené, ale přímo a neodkladně se týká nás všech, nebo malá skica lesa, který může připomínat kůrovcem rozžvýkanou Šumavu. Kombinaci obojího můžeme vidět např. na dalším starším obraze s názvem Svatojánská noc. Anny obrazy mají kvalitu japonských akvarelů ze 14. století, kdy se mistrovství hodnotilo mimo jiné podle schopnosti vyjádřit podstatu obrazu minimálním počtem tahů štětce. Tato úspornost nás jako diváky jen ujišťuje v přesvědčení o vědomé a soustředěné práci. Anna má své rozpracované obrazy dlouho na očích a každý další tah poctivě promýšlí.

Pokud má mít postava na obraze tvář, nebo dokonce výraz, vše je vytvořeno pouze nutnými znaky - náznak očí, nebo pouze jednoho oka, jemný úsměv, nebo úškleb, pootevřená ústa s mezírkou mezi předními zuby, pár kapek potu, nebo slz. Slzy na tvářích postav Anny obrazů vidíme často. V kombinaci s lehkými úsměvy, jsou to ale spíše než slzy smutku, slzy smíření. Jakoby se postavy, jejichž lidské tělo nahradil hadí ocas, jsou v obležení hmyzu, narostla jim druhá tvář, nebo se ztratili v bažinách mezi obrovskými lupeny leknínů, smířili se svým nelehkým údělem. Některé si tuto nepřízeň osudu, nebo kletbu dokonce užívají. Veškeré dění je protkáno listy, lupeny, květy, liánami, stromy a větvemi, které se kroutí do ornamentujících okenních mříží v náznacích gotických oblouků. Florální motivy dále mutují do podoby, kdy ornament není zločinem, ale spíše dalším živým organismem. Někdy jsou dokonce rámy obrazů doplněny různými druhy kožešiny, takže se touto jednoduchou iluzí motivy uvnitř dostávají i za hranice obrazu.

Finální instalace diplomové práce má podobu komnaty, ve které je ústředním objektem postel. Ta by ve své podobě mohla fungovat jako kulisa k Tolkienovu Silmarillionu - Anny oblíbené knize, nebo podobnému dílu fantasy literatury. Postel vypadá, jakoby nějaký čas stála netknutá, čekající na svou spáčku. Jakoby jí někdo před lety opustil, čas se zastavil a původní obyvatelka komnaty teprve přijde. A tím se obloukem vracíme k pohádce o Růžence v anglické mutaci Sleeping beauty.

Pohádka o Růžence má tedy tři hlavní postavy: zlou, pomstychtivou sudičku, v některých zemích se jedná o čarodějnici, nebo vílu, dále zvědavou, naivní princeznu a statečného prince, který celou šlamastiku vyřeší. Původ tohoto příběhu sahá opět hluboko do 14. století, kdy měly ženy své jasně dané místo a role. Kdyby měla však tehdejší žena, která byla možná předlohou pro postavu Růženky možnost vydat se na výstavu diplomových prací na Pražskou AVU, uviděla by práci Anny. Kdyby vydržela ještě déle, mohla by zhlédnout i Anninu performance.

Větší šok, než to, že ženy můžou v roce 2022 malovat, můžou malbu studovat a dokonce vystavovat, by jí asi způsobil fakt, že by viděla svět, který vlastně důvěrně zná. Snad by jí to uklidnilo a povzbudilo v tom, že budoucnost není tak vzdálená a nepředstavitelná. Že se s tím co přijde můžeme smířit a ztotožnit, nemusíme být jen pasivními pozorovateli, ale můžeme naše kletby aktivně odklonit.

Není lákavější, představit si království, kde se vše zastavilo a hlavní hrdina co zvrátí děj není princ, ale samotná Růženka? Růženka, která jako jediná neusne, ale dělá si co chce a za čím si skutečně stojí, mezi tím co ostatní spí?

Ursula Le Guin končí svou kapitolu takto: „...kdyby zůstala sedět v koutě a zavrhlá lásku, svatbu, rození dětí, mateřství a tak dál. Ale aspoň měla tu chvíli pro sebe, v domě, který jí patřil, v zahradě ticha. Až příliš mnoho Růženek se nikdy ani nedozví, že takové místo vůbec existuje.“

Diplomovou práci hodnotím známkou výborně.
Dominik Gajarský

